

Die aanpassing van die kind in pleegsorg: 'n Speltherapeutiese benadering.

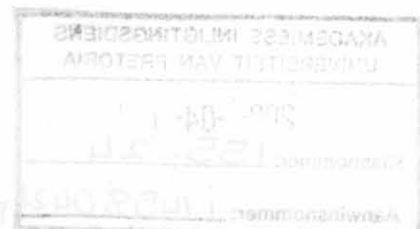
deur
Charmaine Fourie

Voorgelê ter gedeeltelike vervulling vir
die graad MA (MW) Speltherapie

Fakulteit Lettere en Wysbegeerte
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

Studieleier: Dr. van der Westhuizen, C.H.J.

Oktober 1999

DANKRETYINGS

Ek wil van hierdie geleentheid gebruik maak om die volgende mense in hierdie
toestand en omstandighede tydens die ondersoek te bedank:

1. My ma, M. J. J. Louwer-Hout-ou, vir die druk en verskeidenheid
van haar liefde.

2. My broer, Jacques - vir al jou liefde en moedigheid.

"GOD VERGEEF ONS BAIE, MAAR NIE DIE ONREG WAT ONS 'N KIND AANDOEN NIE"

3. My suster, Sally - vir al jou liefde en moedigheid.
(Uit: Fiela se kind)

4. My broer, Jacques - vir al jou liefde en moedigheid.

5. Aan Riens - baie dankie vir al die tiewerke, ook veral jou goeie ondersteuning
en begrip.

Dankie aan al my ander vriende en familie! - Lieve sal weet.

(i)

DANKBETUIGINGS

Ek wil van hierdie geleentheid gebruik maak om die volgende persone vir hul raad, bystand en ondersteuning tydens die ondersoek te bedank:

- * *Dankie aan my Skepper; sonder Hom sou ek nie die druk en verantwoordelikheid alleen kon dra nie.*
- * *Dankie aan Dr. van der Westhuizen, vir haar belangstelling, aanmoediging en bystand.*
- * *Dankie aan my ouers, Japie en Sally, vir al julle liefde en dat julle aan my die geleentheid gegee het om aan die Universiteit van Pretoria te kon studeer.*
- * *Aan my broer, Jacques - Vir al jou liefde en motivering.*
- * *Aan Riana - baie dankie vir al die tikwerk, ook veral jou geduld, ondersteuning en begrip.*
- * *Dankie aan al my ander vriende en familie ! - Julle sal weet.*

(ii)

SAMEVATTING

Titel : **Die aanpassing van die kind in pleegsorg: 'n Speltherapeutiese benadering.**

Student : Charmaine Fourie

Studieleier : Dr. C.H.J. Van der Westhuizen

Departement: Maatskaplike Werk

Graad : MA (MW) Speltherapie

Pleegsorg maak 'n wesenlike deel van die maatskaplikewerk-professie en die welsynstruktuur van ons land uit. 'n Groot aantal kinders word emosioneel, fisies, geestelik en intellektueel deur hul ouers verwaarloos en/of mishandel. Sulke kinders word deur die Wet op Kindersorg (Wet nr. 74 van 1983) sorgbehoewend bevind en deur die kinderhof in substituutsorg geplaas. Aangesien hierdie kinders se maatskaplike funksionering van hul aanpassing in die pleegsorgsituasie afhang, bestaan daar 'n behoefte aan navorsing oor hierdie betrokke onderwerp.

Volgens die RGN is daar nog nie voorheen so 'n navorsingstudie gedoen nie. Geskrewe bronne oor pleegsorg is redelik maklik bekombaar. Deur die toepassing van die Gestaltbenadering word daar op die kind se belewenis van die pleegsorgsituasie gefokus. 'n Voorondersoek word gedoen sodat 'n goeie geheelbeeld van die onderwerp verkry kan word. Die bevindinge van die studie word deur die navorser se eie waarneming bepaal, asook gegewens wat uit gestruktureerde onderhoude met die betrokke pleegouers verkry is.

Die universum bestaan uit ses pleegkinders met hul onderskeie pleegouers wat as kliënte by die Ondersteuningsraad in Brits geregistreer is. Die pleegkinders se ouderdomsgroep is tussen vyf en nege jaar, en bestaan uit vyf seuns en een dogter. Daar word nie van 'n steekproef gebruik gemaak nie, omdat die universum relatief klein

(iii)

is. Na afhandeling van die studie sal gevolgtrekkings gemaak word, waaruit toepaslike aanbevelings voortspruit.

Die navorser het spelterapeutiese tegnieke gebruik wat ook 'n groot deel van die Gestaltherapie uitmaak. Die navorser is soms genoodsaak om direktief met die pleegkinders te werk. Speltherapeutiese tegnieke wat hoofsaaklik gebruik is, is kleiwerk, tekeninge, fantasieë, projeksietegnieke en sandspel. Verder het die navorser ook deurgaans op sensoriese kontakmaking gefokus om sodoende die kind met homself en sy gevoelens in kontak te bring.

Hierdie navorsingstudie het ten doel om die aanpassing van die kind in die pleegsorg-situasie te evalueer met die oog op nodige terapie vir die verbetering van sy/haar maatskaplike funksionering.

Sleutelwoorde:

Pleegsorg

Pleegkind

Pleegouers

Gestaltherapie

Sensoriese kontakmaking

Gesinsverhoudinge

Gesinshereniging

Projeksie

Proses

SUMMARY

- Title** : **Die aanpassing van die kind in pleegsorg: 'n Speltherapeutiese benadering.**
- Student** : Charmaine Fourie
- Promotor** : Dr. C.H.J. Van der Westhuizen
- Department** : Social Work
- Degree** : MA (SW) Play Therapy

Foster care is an integral part of the social work profession and the welfarestructure in our country. A great number of children are emotionally, physically, mentally and intellectually neglected and abused. These children are found to be in need of care according to the Child Care Act (Act nr. 74 of 1983) and are placed in substitute care by the children's court. As the social functioning of these children depends on their adjustment in foster care, there is a need for research regarding this particular subject.

According to the HSRC, no previous research has been done on this subject. Written sources on foster care are relatively easy to acquire. The focus is on the child's experience of foster care through the application of the Gestalt approach. In order to have a good overall understanding of the topic, a pilot study was done. The findings are based on the researcher's own observations as well as on information acquired from structured interviews with the foster parents.

The universum consists of six foster children and their foster parents who are registered clients of the Ondersteuningsraad in Brits. The research was done with five boys and one girl in the age group five to nine years. Due to the fact that the universum is relatively small, sampling was not used. After completion of the study, conclusions were drawn from which appropriate recommendations were made.

BLADSY

1.	TITEL	5
2.	DANKBETUIGINGS	(i)
3.	SAMEVATTING EN SLEUTELWOORDE (AFRIKAANS)	(ii-iii)
4.	SAMEVATTING EN SLEUTELWOORDE (ENGELS)	(iv-v)
5.	INHOUDSOPGAWE	(vi-xiii)
6.	LYS VAN TABELLE	(xiv)
7.	LYS VAN FIGURE	(xiv)

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1: ALGEMENE ORIËNTERING

1.	INLEIDING	1
2.	PROBLEEMFORMULERING	1
3.	MOTIVERING VIR DIE KEUSE VAN DIE ONDERWERP	2
4.	DOEL VAN DIE ONDERSOEK	2
4.1	Doelstelling	2
4.2	Doelwitte	3
5.	NAVORSINGSMETODOLOGIE	3
5.1	Kwalitatiewe navorsing	3
5.2	Soort navorsing	5

5.3	Navorsingsontwerp	5
5.3.1	Hipotese	6
5.4	Navorsingsprosedure en -werkwyse	6
6.	VOORONDERSOEK	6
6.1	Die literatuurstudie	7
6.2	Ervaring van kenners	7
6.3	Uitvoerbaarheid van die studie	8
6.4	Toetsing van vraelys	8
7.	BEGRENSING VAN DIE STUDIE	8
7.1	Universum	8
7.2	Wyse van steekproefneming	9
8.	BEGRIPSOMSKRYWING	9
8.1	Pleegkind	9
8.2	Pleegouers	10
8.3	Pleegsorg	10
8.4	Speltherapie	11
8.5	Gestalt	11
8.6	Gestaltterapie	11
9.	INDELING VAN NAVORSINGSVERSLAG	12
9.1	HOOFSUK 1: Algemene oriëntering	12
9.2	HOOFSUK 2: Pleegsorg en die implikasies daarvan op die pleegkind	12
9.3	HOOFSUK 3: Gestaltterapie as benadering	12
9.4	HOOFSUK 4: Empiriese gegewens	12
9.5	HOOFSUK 5: Gevolgtrekkings en aanbevelings	12

HOOFSTUK 2: PLEEGSORG EN DIE IMPLIKASIES DAARVAN OP DIE PLEEGKIND

1.	INLEIDING	13
2.	DIE BIOLOGIESE OUERS	13
3.	GESKIEDKUNDIGE OORSIG	14
3.1	Houdings	14
3.2	Ontstaan	15
4.	DIE WET OP KINDERSORG (WET NR. 74 VAN 1983) SOOS GEWYSIG DEUR WET 96 VAN 1996	16
4.1	Agtergrond	16
4.2	Bepalings van die Wet op Kindersorg	16
4.3	Praktiese implikasies van die bepalings	18
5.	DIE FILOSOFIE VAN PLEEGSORG	18
5.1	Nut van kontak tussen ouers en kinders	20
5.1.1	Die kind se konsep van tyd	21
5.1.2	Verhouding met ouers	21
5.1.3	Die kind se ouderdom	21
5.1.4	Verhouding met pleegouers	22
6.	FAKTORE WAT KONTAK TUSSEN OUERS EN DIE PLEEGKIND(ERS) BEMOEILIK	22
7.	GEDRAG VAN DIE KIND	23
8.	GEDRAG VAN OUERS	23
9.	GEVOELENS VAN KINDERS WAT VERWYDER WORD	24

BLADSY

10.	ROLLE WAT GETRAUMATISEERDE KINDERS AANNEEM	25
11.	DIE PLEEGOUERS	27
11.1	Doel van pleegsorg	27
11.2	Werwing van pleegouers	27
11.3	Keuring van pleegouers en -kinders vir pleegsorg	28
12.	ROL VAN DIE MAATSKAPLIKE WERKER	29
12.1	Kennis	29
12.2	Netwerk-analise	29
12.3	Onderhandelingstegnieke	30
12.4	Kommunikasie	30
	12.4.1 Behoeftebepaling ("Inquiry")	30
	12.4.2 Assessering	31
	12.4.3 Besluitneming	31
13.	PROBLEME IN PLEEGSORG	31
13.1	Plasing in onstabiele en onvanpaste situasie	31
13.2	Hereniging met biologiese ouers	32
13.3	Hoë emosionele eise wat die pleegkind stel	32
14.	SAMEVATTING	33
<u>HOOFSTUK 3: GESTALTTERAPIE AS BENADERING</u>		
1.	INLEIDING	35
2.	ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN DIE TEORIE	35
2.1	Gestaltpsigologie	36
2.2	Gestaltvorming en destruksie	36
3.	TERAPEUTIESE DOELWITTE	36

4.	TERAPEUTIESE PROSES	37
4.1	Valse laag (“Phony layer”)	37
4.2	Fobiese laag	37
4.3	“Impasse” laag	38
4.4	Implosiewe laag	38
4.5	Eksplosiewe laag	38
5.	KIND AS KLIËNT	39
5.1	Kenmerke van die kind as kliënt	39
5.2	Kind se proses	41
	5.2.1 Kontakfunksies	41
	5.2.2 Selfonderskraging	43
	5.2.3 Emosionele uitdrukking	45
	5.2.4 Hantering van die proses	47
	5.2.5 Terminering	47
	5.2.6 Grense	47
	5.2.7 Selfvertroeteling	48
6.	BASIESE BEGINSELS VAN GESTALTTERAPIE	49
7.	TOEPASSING VAN DIE GESTALTTERAPIE	50
7.1	Kontakgrens	50
7.2	Bewustheidskontinuum	50
7.3	Defleksie	51
7.4	Emosies	51
7.5	Fantasie	51
7.6	Figuur-voorggrond	51
7.7	Introjeksie	51
7.8	Projeksie	52
7.9	Retrofleksie	52
7.10	“Topdog/Underdog”	52
7.11	Onvoltooidhede (“Unfinished business”)	53

7.12	Polariteite	53
7.13	Samevloeiing	53
8.	TEGNIKE IN GESTALTTERAPIE	54
8.1	Dialog	54
8.2	Leë-stoeltegniek	55
8.3	Fantasiespel	55
8.3.1	Pendeltegniek	55
8.4	Droomwerk	55
8.5	Sensoriese kontakmaking	56
9.	TERAPEUTIESE VERHOUDING	57
10.	VEREISTES VIR TERAPEUTIESE VERHOUDING	57
10.1	Bewuswording	58
10.2	Tydsbenutting	58
10.3	Ekwilibrium	58
10.4	Vriendskap	59
10.5	Kontakmaking	59
10.6	Geduld	59
10.7	Vorme van spel	60
10.8	Grense	60
10.9	Vertroulikheid	60
11.	ROL VAN DIE TERAPEUT	61
12.	VOORDELE VAN DIE GESTALTTERAPIE	61
13.	LEEMTES IN DIE GESTALTTERAPIE	62
14.	SAMEVATTING	62

HOOFSTUK 4: EMPIRIESE GEGEWENS

1.	INLEIDING	65
2.	OPSOMMING VAN GEVALLESTUDIES	65
3.	GEVALLESTUDIE 1 (HENNIE)	68
4.	GEVALLESTUDIE 2 (STEFAN)	79
5.	GEVALLESTUDIE 3 (ANITA)	86
6.	GEVALLESTUDIE 4 (KOBUS)	94
7.	GEVALLESTUDIE 5 (LOUW)	103
8.	GEVALLESTUDIE 6 (JOHAN)	112
9.	SAMEVATTING	119

HOOFSTUK5: GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

1.	DIE NAVORSINGSPROSES	121
2.	FORMULERING VAN DOELSTELLING EN DOELWITTE	123
2.1	Navorsingsdoelstelling	123
2.1.1	Toepassingsmoontlikhede	123
2.1.2	Reaksie op speltherapie	124
2.1.3	Die Gestaltbenadering	124
2.2	Doelwitte	124
2.3	Hipoteseformulering	125

BLADSY

3.	GEVOLGTREKKINGS	126
3.1	Assessering	126
3.1.1	Die pleegkind as individu	126
3.1.2	Die pleegkind se funksionering en belewenis van sy huidige pleegsorgsituasie	126
3.1.3	Die pleegkind se belewenis van sy biologiese ouers	127
3.2	Speltherapie	128
3.3	Gevolgtrekkings vanuit die literatuur	128
3.4	Gevolgtrekkings vanuit die navorsing (speltherapie sessies)	129
4.	AANBEVELINGS	133
5.	SLOTOPMERKINGS	135
	BIBLIOGRAFIE	136-140
	BYLAE	
6.	VRAELYS: GESTRUKTUREERDE ONDERHOUD	141

LYS VAN TABELLE

7.	TABEL 1:	Verskille tussen kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing	4
8.	TABEL 2:	Rolle van getraumatiseerde kinders	26
9.	TABEL 3:	Soorte onderhandelingsstegnieke	30
10.	TABEL 4:	Kenmerke van die kind as kliënt	40
11.	TABEL 5:	Besonderhede van betrokke gevallestudies	66

LYS VAN FIGURE

1.	FIGUUR 1:	Genogram (Gevallestudie 1,2 en 3)	67
2.	FIGUUR 2:	Genogram (Gevallestudie 4)	94
3.	FIGUUR 3:	Genogram (Gevallestudie 5)	103
4.	FIGUUR 4:	Genogram (Gevallestudie 6)	112